

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
103 33 Stockholm**Yttrande över betänkandet Kompletteringar till den nya
säkerhetsskyddslagen (SOU 2018:82)**

(Ju2018/05292/L4)

Riksdagens ombudsmän (JO) har beretts tillfälle att yttra sig över betänkandet Kompletteringar till den nya säkerhetsskyddslagen.

Utredningen har haft i uppdrag att i vissa delar komplettera de förslag som lämnades i betänkandet En ny säkerhetsskyddslag (SOU 2015:25). Utredningen föreslår bl.a. att det införs en utvidgad skyldighet att ingå säkerhetsskyddsavtal, att tillsynsmyndigheterna får utökade tillsynsbefogenheter inklusive en möjlighet att ansöka om tvångsåtgärder och att det införs ett system med sanktionsavgifter samt ett system med förebyggande åtgärder i samband med bl.a. utkontraktering och överlåtelse av säkerhetskänslig verksamhet och egendom med betydelse för Sveriges säkerhet.

Mot bakgrund av att det handlar om införande av nya kontrollmöjligheter, tillsynsbefogenheter samt sanktioner finns det enligt min mening anledning att vid det fortsatta lagstiftningsarbetet noga överväga om enskildas intressen tillgodoses i tillräcklig omfattning. Utformningen av den föreslagna regleringen gör att det är svårt att överblicka vilken omfattning de nya ingripandemöjligheterna kommer att få. Det hänger bl.a. samman med att begreppet säkerhetskänslig verksamhet inte är tydligt avgränsat. Dessa frågor behöver klargöras i det fortsatta arbetet. Jag anser dessutom att frågan om rätten till ersättning vid ingrepp i pågående avtalsförhållanden bör övervägas ytterligare.

När det gäller de närmare förslagen har jag vissa synpunkter på de bestämmelser som avser tvångsåtgärder enligt 15 kap. rättegångsbalken (RB).

Utredningen föreslår att domstol, på ansökan av en tillsynsmyndighet, ska kunna besluta om sådana tvångsåtgärder som anges i 15 kap. 1–3 §§ RB, d.v.s. kvarstad för fordran, kvarstad för bättre rätt till egendom och andra åtgärder. En

tillsynsmyndighet föreslås också kunna besluta om förelägganden, i vissa fall förenade med vite, och förbud.

Behovet av tvångsåtgärder illustreras med två exempel på situationer när det kan finnas behov av sådana åtgärder. Den första är att man anlitar en olämplig leverantör för att sköta driften av ett it-system och man akut behöver förhindra att säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter lämnas ut till leverantören eller att leverantören får tillgång till systemet. Den andra situationen är att en aktör med antagonistiska intressen förvärvat egendom och det finns en överhängande risk för att egendomen förs ut ur landet.

Jag har inga synpunkter på behovet av tvångsåtgärder i situationer av det ovan angivna slaget. Jag är däremot mycket tveksam till den lösning utredningen föreslår. Bestämmelserna i 15 kap. 1–3 §§ RB är avsedda att tillämpas i tvistemål, d.v.s. i tvister som avser tillvaratagandet av parternas enskilda rätt och är redan av den anledningen mindre lämpade att använda när det allmänna genom en myndighet ansöker om tvångsåtgärder. Utredningen föreslår dessutom att bestämmelserna i väsentliga delar inte ska tillämpas, vilket också talar mot den valda lösningen. Bland annat riskerar den att leda till tolkningssvårigheter. Det är vidare oklart vilka handläggningsregler som ska gälla och hur bestämmelserna om ansvar för rättegångskostnader ska tillämpas. Jag noterar också att utredningen inte går in på frågan om hur verkställigheten ska gå till.

Jag delar uppfattningen att det är naturligt att undersöka om det finns någon redan befintlig tvångsåtgärd som kan tillämpas i de nu aktuella situationerna. Det är dock rimligt att hämta ledning från tvångsåtgärder där det offentliga ingriper mot enskilda. Sådana finns i t.ex. skattelagstiftningen. Under alla förhållanden framstår det som mest förutsägbart och därmed mest rättssäkert att reglera de tvångsmedel det finns behov av i de nu aktuella situationerna direkt i den föreslagna lagstiftningen.

I det fortsatta lagstiftningsarbetet bör förhållandet till de åtgärder en tillsynsmyndighet själv kan besluta om – förelägganden och förbud – också analyseras ytterligare. Jag vill i det sammanhanget också peka på att den föreslagna ordningen kommer att kunna leda till parallella processer i allmän domstol och allmän förvaltningsdomstol.

I den föreslagna bestämmelsen i 2 a kap. 12 § säkerhetsskyddslagen anges att en tvångsåtgärd ska få beslutas efter ansökan från tillsynsmyndigheten om det behövs för att ändamålet med ett förbud eller föreläggande enligt detta kapitel inte ska motverkas. Det måste tolkas som att det avser samtliga förelägganden och förbud som anges i kapitlet. Vissa av de olika bestämmelser om förelägganden och förbud som föreslås innehåller dock en hänvisning till 12 §. Det är oklart om hänvisningen är av upplysningskaraktär eller om den är avsedd att markera en skillnad.

Sammanfattningsvis anser jag att det krävs en noggrannare utredning och en djupare analys när det gäller tvångsåtgärder enligt 15 kap. RB än den som gjorts i betänkandet. Jag avstyrker därför förslagen i dessa delar.